Europeiska unionens officiella tidning

SV
C-serien

C/2024/6869

28.11.2024

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén

Stärkt solidaritet mellan generationerna i EU – i riktning mot en övergripande EU-strategi

(yttrande på eget initiativ)

(C/2024/6869)

Föredragande: **Krzysztof BALON**

Rådgivare	Agnieszka CHŁOŃ-DOMIŃCZAK (för föredraganden, grupp III)

Beslut av EESK:s plenarförsamling	15.2.2024
Rättslig grund	Artikel 52.2 i arbetsordningen
Ansvarig sektion	Sektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna
Antagande av sektionen	4.9.2024
Antagande vid plenarsessionen	18.9.2024
Plenarsession nr	590
Resultat av omröstningen (för/emot/ nedlagda röster)	158/1/7

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 I tidigare antagna yttranden har Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) välkomnat Europeiska unionens ungdomsstrategi ([1]) och föreslagit en ny europeisk strategi för äldre ([2]). Mot denna bakgrund uppmanar vi också kommissionen att anta en samordnad och övergripande EU-strategi för solidaritet mellan generationerna, vilken bör inriktas på att trygga både ungdomars och äldres rättigheter samt deras fulla deltagande i samhället och ekonomin, inbegripet sysselsättning, utbildning och kultur. Med tanke på de demografiska förändringarna bör den även utgöra ett av kriterierna för att bedöma huruvida lagstiftning och andra EU-instrument bidrar till de målsättningar som anges i artikel 3.3 i EU-fördraget om att unionen ”ska främja [...] solidaritet mellan generationerna”.

1.2 Som ett första steg i denna riktning uppmanar vi kommissionen att offentliggöra en grönbok om solidaritet mellan generationerna. Grönboken skulle, inom ramen för välfärdsstaten, kunna inbegripa de utmaningar, möjligheter och lösningar som beskrivs i kapitel 3 i detta yttrande på områdena arbetslivet, silverekonomin, pensionssystemen, hälso-, sjukvårds- och omsorgstjänster, lokal utveckling, bostäder, mobilitet, klimatpolitik, livslångt lärande samt deltagande och volontärarbete.

1.3 Kommittén uppmanar dessutom medlemsstaterna att utbyta bästa praxis på dessa områden, samt att genomföra rekommendationerna i detta yttrande.

([1]) Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, Europeiska rådet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén: Engagera, sammanföra och stärka ungdomar: EU:s nya ungdomsstrategi [COM(2018) 269 final] (EUT C 62, 15.2.2019, s. 142).

([2]) Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om En europeisk strategi för äldre (EUT C 349, 29.9.2023, s. 28).

1.4 EESK uppmanar också kommissionen att anta en rekommendation där medlemsstaterna uppmanas att ta hänsyn till generationsöverskridande aspekter på arbetsmarknaden, särskilt genom att fastställa lämpliga och rättvisa anställningsnormer för alla generationer och säkerställa olika generationers deltagande och samarbete på arbetsplatsen. Trygga anställningsavtal, trygga och tillräckliga inkomster och möjligheter till fortbildning bör vara centrala inslag i dessa normer.

1.5 Vidare anser kommittén att generationsöverskridande dialog, rättvisa och solidaritet är frågor som bör diskuteras och inkluderas i slutsatserna från Europeiska unionens råd.

1.6 EESK vill att solidaritet mellan generationerna fastställs som ett av målen för Europeiska socialfonden i den fleråriga budgetramen 2028–2034 och dess genomförandeförordningar.

1.7 Civilsamhällesorganisationer och arbetsmarknadens parter spelar en viktig roll för att främja solidaritet mellan generationerna. De har en nyckelroll när det handlar om att planera och genomföra politiken på de specifika områden som nämns i kapitel 3 i detta yttrande. Många av dem företräder olika generationer och fokuserar på att tillhandahålla sociala tjänster i samarbete med volontärer från alla generationer. EESK skulle vilja bedriva ett nära samarbete med de berörda organisationerna i samband med genomförandet av rekommendationerna i detta yttrande.

1.8 EESK stöder initiativet från det civila samhällets organisationer, arbetsmarknadens parter och europeiska och nationella institutioner att fortsätta att fira europeiska dagen för solidaritet mellan generationerna ([3]) den 29 april, ett årligt evenemang för att fortsätta att öka medvetenheten om frågan och främja solidaritet mellan generationerna i hela EU.

1.9 EESK välkomnar avsikten att utse en kommissionsledamot med ansvar för rättvisa mellan generationerna ([4]). Som ett svar från det europeiska civila samhällets hus kommer kommittén att överväga att anordna ett forum för solidaritet mellan generationerna för utbyte av information och erfarenheter på detta område, för att utvärdera befintliga och utveckla nya koncept och strategier för solidaritet mellan generationerna och, i samarbete med kommissionen, för att övervaka genomförandet av rekommendationerna.

2. **Bakgrund till yttrandet**

2.1 Befolkningens åldersstruktur i EU-27 håller på att förändras. Mellan 2002 och 2022 ökade andelen personer i åldersgruppen 65 år och äldre från 16 % till 21 % ([5]). Antalet personer i åldersgruppen 65 år och äldre per 100 personer i åldern 15–64 år beräknas öka från 33,3:100 år 2023 till 45,5:100 år 2040 till 59,7:100 år 2100 ([6]), vilket innebär att det kommer att finnas 59,7 äldre per 100 personer i åldern 15–64 år. År 2002 bodde 14 494 144 personer över 80 år i EU, vilket motsvarar 3,38 % av EU:s totala befolkning 2002. År 2022 bodde 27 102 994 personer över 80 år i EU, vilket motsvarar 6,07 % av EU:s totala befolkning 2022. År 2040 förväntas 39 663 244 personer över 80 år bo i EU, vilket motsvarar 8,78 % av EU:s totala befolkning 2040. Detta för även med sig utmaningar beträffande pensionspolitik och tillgång till hälso- och sjukvård och social omsorg.

2.2 Denna demografiska tendens i kombination med ett flertal kriser i fråga om klimat, demokrati och säkerhet, vilkas konsekvenser framför allt påverkar ungdomar och framtida generationer, skapar ett akut behov av en ny politisk strategi för solidaritet mellan generationerna i Europeiska unionen.

([3]) Europeiska dagen för solidaritet mellan generationerna lanserades 2009 av Europaparlamentet och kommissionen som en del av Europaåret för aktivt åldrande och solidaritet mellan generationerna. Syftet är att öka medvetenheten om vikten av solidaritet mellan generationerna och att främja dialog och samarbete mellan människor i alla åldrar. Dagen firas varje år den 29 april.

([4]) https://commission.europa.eu/document/download/e6cd4328-673c-4e7a-8683-f63ffb2cf648_en?filename=Political%20Guidelines%202024-2029_EN.pdf, s. 19–20.

([5]) Demography of Europe – 2023 edition, från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén yttrande – Demografins inverkan på det sociala Europa (EUT C, C/2023/6867, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6867/oj).

([6]) Beräknad äldreförsörjningskvot, från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén yttrande – Demografins inverkan på det sociala Europa (EUT C, C/2023/6867, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6867/oj).

2.3 I detta yttrande fokuserar vi på alla generationers behov och bidrag, särskilt de unika utmaningar och möjligheter som äldre personer och ungdomar står inför. Analyser där man beaktar ungdomars och kommande generationers perspektiv kan och bör bidra till en bättre och mer skräddarsydd politik som även kan ta sig an kommande generationers utmaningar. Alla generationer – även framtida – har rätt att förverkliga sina grundläggande värden och behov. Regeringarna bör proaktivt främja rättvisa och dialog mellan generationerna samt solidaritet ur ett offentligt styrningsperspektiv och sörja för att politik och tjänster tillhandahålls på ett rättvist sätt mellan olika åldersgrupper, så att alla generationers behov och förväntningar tillgodoses och ingen generation missgynnas. ([7]) Dialog mellan generationerna, som en särskild form av medborgardialog, kan bidra till politik som tar hänsyn till olika trender och framtidsscenarier. Rättvisa mellan generationerna, dialog och solidaritet är avgörande för att bevara demokratin, den sociala sammanhållningen och den europeiska livsstilen.

2.4 Solidaritet mellan generationerna är viktigt för att uppnå målen för hållbar utveckling. Här ingår också utbyte av kunskaper, färdigheter, kulturella normer och traditioner samt ömsesidigt stöd och sammanslagning av resurser. Det handlar också om att främja en adekvat levnadsstandard för alla åldersgrupper. Allt detta äger rum mot bakgrund av demografiska förändringar, såsom förändringar i familjestruktur, fertilitet, förväntad livslängd, levnadsvillkor och migration.

2.5 Solidaritet mellan generationerna är också viktigt för att komma till rätta med diskriminering av ungdomar och äldre samt ojämlikhet mellan generationerna i ljuset av den nuvarande demografiska utvecklingen. Det måste utformas en socialpolitik och sociala tjänster med ett livscykelperspektiv som är rättvisa, överkomliga och tillgängliga för alla åldersgrupper. Yngre och äldre utsätts ofta för diskriminering enbart på grund av sin ålder. I en rapport om åldersdiskriminering som offentliggjordes av WHO i mars 2021 ([8]) belyser man de åldersrelaterade hinder som kvarstår inom områden såsom sysselsättning, politiskt deltagande, hälsa och rättvisa.

2.6 Solidaritet mellan generationerna är också avgörande för att komma till rätta med den subkultur inom konsumentsamhället som tillmäter ”evig ungdom” ett särskilt värde, vilket inte på något sätt delas av hela ungdomsgenerationen. Dessutom florerar alltjämt ömsesidiga stereotypa föreställningar och fördomar mellan generationerna. I de stereotypa föreställningarna om åldrande, bland annat den bild som ges i medierna, framställs äldre människor som sjuka, beroende och kostsamma för samhället. Men det finns också stereotypa föreställningar om ungdomar, där de framställs som oerfarna, lata, opålitliga och själviska.

2.7 Solidaritet mellan generationerna är avgörande för utvecklingen av ett rättvist och hållbart samhälle samt ekonomiskt välstånd, för att genomföra den europeiska pelaren för sociala rättigheter och för att bevara såväl den representativa demokratin som deltagandedemokratin i Europeiska unionen. I det sistnämnda fallet är generationsöverskridande projekt av stor betydelse eftersom de stärker känslan av ansvar för det allmänna bästa. Dessutom kan ”samtidsvittnen” spela en viktig roll i att stärka stödet för demokratin genom att berätta för ungdomar om sina verkliga erfarenheter av diktatoriska system, medan ungdomar kan erbjuda nya infallsvinklar på framväxande problem och möjligheter.

2.8 Solidaritet mellan generationerna bör också praktiseras intensivt inom det civila samhällets organisationer, såsom föreningar, arbetsgivarorganisationer och fackföreningar, samt inom politiska partier.

2.9 En annan viktig faktor för att utveckla solidaritet mellan generationerna är familjen. Samarbete och solidaritet inom familjen är en värdefull tillgång och betraktas som en sådan av många människor. I vår omgivning generellt (t.ex. i närsamhället) är konflikter mellan generationerna också betydligt mindre vanligt än solidaritet mellan generationerna, vilket tydligt visade sig under covid-19-pandemin.

2.10 EESK anser att ett av de viktigaste instrumenten för att uppnå kristålig solidaritet mellan generationerna är generationsöverskridande dialog som bygger på rättvisa och rimlighet.

([7]) I minst nio OECD-länder och i Malta finns det offentliga institutioner som övervakar genomförandet av regeringens åtaganden gentemot framtida generationer. Sådana institutioner finns t.ex. i Ungern (ombudspersonen för framtida generationer), Wales (Future Generations Commissioner) och Malta (Guardian of Future Generations).

([8]) https://www.who.int/publications/i/item/9789240016866.

3. **Solidaritet mellan generationerna: utmaningar och lösningar**

3.1 **Arbetslivet:** Empiriska studier ([9]) visar att arbetslag som består av flera generationer är mer produktiva än arbetslag med bara en generation. I sådana arbetslag uppstår en kreativ friktion mellan olika generationers kunskaper, färdigheter och erfarenheter. Att ha flera generationer på en arbetsplats är dessutom ett effektivt sätt att bekämpa såväl stereotypa föreställningar kring ålder som åldersdiskriminering. Att undvika direkt eller dold diskriminering av ungdomar (t.ex. ”de kan inte göra det ännu”) och äldre (t.ex. ”de kan inte göra det längre”) stärker deltagandet på arbetsplatsen. Olika generationers deltagande och samverkan på arbetsplatsen bör således vara en viktig fråga inom ramen för den sociala dialogen och samt utbytet av bästa praxis inom arbetsgivarorganisationerna med avseende på personalens kompetens- och erfarenhetsgrundade utveckling, med sikte på en arbetskraft som rymmer flera generationer och hantering av åldersrelaterade frågor. Detta bör leda till inrättande av frivilliga standarder inom regioner och/eller industrisektorer. Till exempel utgör de europeiska arbetsmarknadsparternas självständiga ramavtal om aktivt åldrande och en generationsöverskridande strategi (mars 2017) en god grund för att skapa de rätta förutsättningarna för att uppnå generationsöverskridande arbetsplatser ([10]). I detta ramavtal betonas mervärdet av en arbetskraft med stor åldersmässig spridning, man föreslår instrument och lägger fram en generationsöverskridande strategi. Under de tre år som följde på antagandet av avtalet rapporterade de nationella arbetsmarknadsparterna om avtalets genomförande ([11]) samt om bästa praxis på nationell nivå som möjliggör ömsesidigt lärande. Vidare kan informationskampanjer för att främja anställning av äldre personer vara ett effektivt verktyg för att förbättra solidariteten mellan generationerna på arbetsplatsen. Grunden för solidaritet mellan generationerna i arbetslivet är dock att man undviker alla former av åldersdiskriminering – som är ett resultat av en diskriminerande löne- och socialskyddspolitik – samt att man förbättrar ungdomars tillträde till arbetsmarknaden.

3.2 **Silverekonomin:** ”Silverekonomin” definieras som det segment av ekonomin som är inriktat på att tillgodose äldres behov. År 2015 beräknades den årligen omsätta 4,2 biljoner euro och ge upphov till mer än 78 miljoner arbetstillfällen i EU ([12]). Silverekonomins utveckling skapar också rum för solidariteten mellan generationerna att utvecklas, bland annat genom att arbetslag med flera generationer deltar i utformningen och testningen av varor och tjänster. En allt större andel av produktionen, distributionen och konsumtionen av varor och tjänster syftar till att utnyttja äldre människors köpkraft för att tillgodose deras behov i fråga om konsumtion, uppehälle och hälsa. Denna ”andra demografiska fördel” kan stödja den ekonomiska utvecklingen i EU:s medlemsstater. EESK anser därför att det behövs en långsiktig EU-strategi för silverekonomins utveckling.

3.3 **Pensionssystemen:**

3.3.1 De flesta pensionssystemen i medlemsstaterna bygger på fördelningsprincipen. På grund av den ökade förväntade livslängden betalas pensionerna ut under längre tid. För att stabilisera pensionssystemen har pensionsåldern höjts, eller överväger man att höja den i många medlemsstater. I vissa länder stiger pensionsåldern samtidigt som den förväntade livslängden ökar, men tyvärr bortser man då ofta från situationen för personer i riskfyllda eller fysiskt krävande yrken, även om de har betalat socialförsäkringsavgifter under en mycket lång period.

3.3.2 Kostnaderna för pensionssystemen ökar, vilket kan begränsa efterfrågan på arbetskraft på grund av stigande arbetskraftskostnader. I vissa fall har ungdomar dessutom anställningsavtal som innebär begränsad tillgång till socialt skydd och lägre avgifter. Samtidigt leder detta till lägre intäkter från pensionsavgifter och ett större underskott i pensionssystemen.

3.3.3 Eftersom inte bara livslängden förväntas öka utan även antalet friska år, vore det värt att överväga – med beaktande av medlemsstaternas skilda omständigheter och specifika system – om dessa ytterligare friska år kan tillbringas inte bara i pension utan även i ett längre arbetsliv, om en person vill arbeta längre. Alla sådana ökningar bör dock göras i ett långsiktigt perspektiv, stegvis och utan att undergräva förtroendet för de sociala trygghetssystemen. Att koppla pensionsåldern till förändringar i den förväntade livslängden skulle kunna främja längre och mer produktiv sysselsättning och samtidigt bidra till att stabilisera pensionssystemen och därmed till rättvisa mellan generationerna. Att höja pensionsåldern för personer som haft ett fysiskt och psykiskt påfrestande arbete vore dock inte genomförbart.

([9]) T.ex. https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7732046/.
([10]) https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?mode=dsw&docId=11775&langId=en.
([11]) https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?mode=dsw&docId=12286&langId=en.
([12]) Silverekonomin: slutrapport.

3.3.4 Att se till att människor kan leva ett värdigt liv med pensionen som ekonomisk bas förblir både en allmän och en samhällelig skyldighet. Ett fullständigt genomförande av princip 15 i den europeiska pelaren för sociala rättigheter ([13]) (rätt till en pension som motsvarar deras avgiftsinbetalningar och som säkerställer en tillräcklig inkomst för ett värdigt liv för var och en i hög ålder) bör vara ett centralt inslag i den europeiska planeringsterminen.

3.4 **Hälso-, sjukvårds- och omsorgstjänster:**

3.4.1 Liksom pensioner finansieras de flesta hälso- och sjukvårdstjänster genom avgifter från ekonomiskt aktiva personer. Unga människor använder dessa tjänster i betydligt mindre utsträckning än de äldre generationerna. Även om hälso- och sjukvården i vissa medlemsstater delvis är skattefinansierad bidrar ekonomiskt aktiva personer mer genom beskattning – men de kommer i sin tur att få mer när de blir äldre.

3.4.2 Ekonomiskt aktiva personer står dessutom inför en ökande börda när det gäller informell vård av äldre, särskilt familjemedlemmar, vilket begränsar deras möjligheter att behålla arbetstillfällen. Detta gäller i synnerhet kvinnor, som i allmänhet tar på sig detta ansvar oftare än män, medan tillgången till professionell långvarig vård och omsorg varierar avsevärt mellan medlemsstaterna. I andra änden av spektrumet kämpar unga familjer ofta med att hitta överkomlig och tillgänglig barnomsorg, vilket också påverkar deras arbetsmarknads- och sysselsättningsutsikter. Det gäller inte minst kvinnor. Men även om hälso- och sjukvårdsutgifter är ett av de främsta skälen till att de offentliga utgifterna stiger bör det noteras att äldre människors tillgång till hälso- och sjukvård till överkomliga priser är helt otillräcklig i vissa medlemsstater. I detta sammanhang bör även en förebyggande hälsostrategi främjas för ett hälsosammare liv.

3.4.3 Som en del av den generationsöverskridande solidariteten bör dock sociala tjänster och tjänster för långvarig vård och omsorg vara tillgängliga, överkomliga, integrerade och förankrade i närsamhället samt utformade gemensamt av medborgarna och deras organisationer ([14]), vilket skulle minska omsorgsbördan för den arbetsföra generationen och hjälpa dem som väljer att ta hand om sina närstående.

3.4.4 Därutöver bör det noteras att akutsjukdomarna minskar inom EU jämfört med kroniska sjukdomar, inklusive ”civilisationssjukdomar” som demens och psykiska sjukdomar som kräver långvarig och ibland mycket kostsam behandling. Denna utveckling är också kopplad till ohälsosamma arbetsvillkor och kostvanor och enskilda livsstilar, både när det gäller yngre och äldre generationer, samt till ofrivillig ensamhet. EESK upprepar därför sitt stöd till kommissionens rekommendationer om bekämpning av ofrivillig ensamhet, som syftar till att säkerställa att tjänster inom psykisk hälsa är lätta att använda för alla generationer, och efterlyser en EU-strategi för psykisk hälsa för att ta itu med problem med psykisk hälsa mellan generationerna och den allt värre krisen när det gäller ungdomars psykiska hälsa.

3.5 **Lokal utveckling:** Infrastruktur och tjänster av allmänt intresse bör tillgodose alla generationers behov. För detta krävs att företrädare för alla generationer deltar i det politiska och sociala livet i kommuner, städer, distrikt och regioner, så att de demokratiska institutionerna i ett visst område kan säkerställa ett produktivt utbyte av idéer mellan äldre och yngre invånare. Faktum är att alla generationer bör bidra till en sammanhållen lokal utveckling och ett sammanhängande beslutsfattande för att utforma åldersanpassade samhällen till stöd för alla generationer. I synnerhet ungdomar bör genom exempelvis finansiering och erkännande av lokala ungdomsråd uppmuntras att delta i lokala aktiviteter och fortsätta att engagera sig när de blir äldre, bildar familj och senare när de når pensionsåldern.

3.6 **Bostäder:** Att äga sin bostad är en dröm som blir allt svårare att uppfylla för många ungdomar och familjer, men förändrade familjestrukturer och den ökande andelen ensamstående samt bristen på bostäder till överkomliga priser påverkar också bostadsstrukturen. Bostäderna bör göras ekonomiskt överkomliga, och man bör utforska modeller som binder samman samhällen och olika generationer. Flergenerationsboendena ökar i många EU-medlemsstater. Att olika generationer lever tillsammans ger inte bara möjlighet att utbyta tjänster såsom barnomsorg eller äldreomsorg, matinköp, mindre reparationer eller internetanvändning, utan ökar också känslan av trygghet. Även när det handlar om enskilda personer i olika generationer som lever var för sig kan generationsöverskridande mötesplatser i andra byggnader än bostäder eller ”pensionskluster” inom bostadsområden spela en liknande roll. Stadsplaneringen bör också inriktas på att åldersanpassa offentliga platser.

([13]) https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1606&langId=sv.

([14]) Se Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om gemensamt skapande av tjänster av allmänt intresse som bidrag till en mer deltagarbaserad demokrati i EU (EUT C 486, 21.12.2022, s. 76).

3.7 **Mobilitet:** Hur mobiliteten – anpassad till alla generationers behov – inverkar på livskvalitet, deltagande och självständighet är en underskattad fråga. Att kollektivtrafiksystemen säkerställer barns och ungdomars deltagande (inklusive i utbildning, särskilt i avlägsna landsbygdsområden) och äldres deltagande och självständighet är precis lika viktigt. Människor i alla åldrar bör ha enkel tillgång till transporttjänster. Vissa generationers behov beaktas dock inte i tillräcklig utsträckning i planeringen av transport- och mobilitetssystem. Ur klimatpolitisk synpunkt verkar även gratis kollektivtrafik, som redan tillämpas i vissa delar av EU ([15]), vara en lösning som bör övervägas.

3.8 **Klimatpolitik:** De globala klimatförändringarna ger upphov till allvarliga problem som påverkar solidariteten mellan dagens och morgondagens generationer och mellan samhällsgrupper inom dessa kommande generationer. Strategin för klimatförändringar bör utvecklas i enlighet med principerna om rättvisa mellan generationerna. Strategin bör omfatta åtgärder för att bromsa klimatförändringarna, minimera de direkta skadorna till följd av klimatförändringarna och överföra de resurser och verktyg som krävs för att anpassa sig till klimatförändringarna. I detta avseende sammanfaller alla generationers intressen. Alla påverkas av klimatkrisen: äldre människor med tanke på klimatförändringarnas negativa inverkan på folkhälsan, livskvaliteten och säkerheten, medan ungdomar och framtida generationer kommer att behöva hantera de allvarligaste konsekvenserna av klimatkrisen och bära följderna under längre tid. Ungdomar har gått i bräschen för att grunda rörelser för att förespråka klimatåtgärder såsom Fridays for Future. I vissa EU-medlemsstater växer det också fram generationsöverskridande allianser och rörelser, där äldre människor tar ansvar för sina barns och barnbarns framtid, t.ex. genom att ansluta sig till rörelser såsom Fridays for Future.

3.9 **Livslångt lärande:** Förändrade kompetensbehov till följd av globaliseringen och den gröna, den demografiska och den digitala omställningen kräver en välgenomtänkt politik för livslångt lärande. Detta är särskilt viktigt för äldre arbetstagare, vars arbetstillfällen riskerar att försvinna i de sektorer som påverkas mest av dessa omställningar, men också för övriga generationer för att öka tillfredsställelsen med livet och öka tillgången till olika möjligheter. Det behövs samarbete med arbetsmarknadens parter och med andra civilsamhällesorganisationer för att främja livslångt lärande. En annan viktig aspekt av livslångt lärande är överföring av kunskap och erfarenhet mellan generationerna. Ett välkänt exempel är ungdomar som hjälper äldre att förvärva digital kompetens. Ett annat exempel är äldre volontärer som håller skollektioner (t.ex. i etik, historia, politik), vid sidan av lärarna. Sådan interaktion kan också inspirera till kritiska reflektioner kring den egna generationens roll och resultat.

3.10 **Deltagande och volontärarbete:** Utbyte mellan generationerna kan stimuleras ytterligare genom deltagande och volontärarbete – aktiviteter som berikar livet i alla åldrar och i alla samhällen. Generationsöverskridande volontärarbete har blivit en permanent ram för volontärverksamhet i hela EU och stöds redan av EU-finansierade och nationellt finansierade projekt. På lokal nivå omfattar generationsöverskridande volontärarbete även initiativ för ”omsorgsamhällen” bestående av yrkesverksamma, volontärer och familjemedlemmar. Solidaritet mellan generationerna främjar skapandet av olika sociala nätverk, som kan omfatta människor i alla åldrar. Detta kan hjälpa människor att känna sig mer delaktiga och integrerade i sitt närsamhälle och kan motverka ofrivillig ensamhet, förbättra den psykiska hälsan och skapa en mer inkluderande och förstående gemenskap.

Bryssel den 18 september 2024.

Oliver RÖPKE
Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs ordförande

([15]) T.ex. i Luxemburg (för alla), i Tallinn (för invånare), och i Ungern (för EU-medborgare samt schweiziska och norska medborgare över 65 år).